

Article Info	RESEARCH ARTICLE ARAŞTIRMA MAKALESİ	 KENT AKADEMİSİ
Title of Article	Determination of Spatial Preferences Based on Visual Perception in Urban Landscape: Case of Topkapı City Park	
Corresponding Author	Tuğba KİPER Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, tkiper@nku.edu.tr	
Submission Date Admission Date	16.09.2019 / 10.12.2019	
Author / Authors	Gülseren YAZICI Prof.Dr. Tuğba KİPER ORCID: 0000-0003-3396-5661 ORCID: 0000-0001-9929-5360	
How to Cite	YAZICI, G, KİPER T. (2019). Kentsel Peyzajlarda Görsel Algıya Dayalı Olarak Mekânsal Tercihlerin Belirlenmesi: Topkapı Şehir Parkı Örneği, Kent Akademisi, Volume, 12 (40), Issue 4, Pages , 765-778.	

Kentsel Peyzajlarda Görsel Algıya Dayalı Olarak Mekânsal Tercihlerin Belirlenmesi: Topkapı Şehir Parkı Örneği

Gülseren YAZICI1
Tuğba KİPER2

ABSTRACT:

Urban landscapes are perceived differently by people in accordance their values. Evaluations that occur as a result of perception guide the planning and design processes by affecting the environmental preferences of the people. In this context, it is aimed to determine the spatial preferences of the landscape with the method developed based on visual perception. For this purpose, areas that have visual appeal have been identified based on the perceptions of experts and users in the example of Topkapı City Park. 43 photographs from different points of Topkapı City Park were evaluated by experts and users using Likert scale based on 8 parameters (naturalness, harmony, maintenance, simplicity, excitement, order, trust and beauty of the landscape) withing the framework of the method. Evaluations were interpreted within the framework of descriptive statistics (% value, arithmetic mean and standard deviation) and the areas that showed visual appeal were identified as a result of the findings. As a result of the evaluations, regarding the spatial characteristics of the images, it is found that vegetal arrangements are at the forefront, areas which have natural and artificial landscape elements in harmony and order and which display landscape superiority are preferred.

Keywords: Visual landscape quality, Urban landscape, Urban parks, Topkapı City Park, İstanbul

ÖZ:

Kentsel peyzajlar, sahip oldukları değerler ile insanlar tarafından farklı şekilde algılanırlar. Algılama sonucu oluşan değerlendirmeler, kişilerin çevresel tercihlerini etkileyerek, planlama ve tasarım süreçlerinde de yol gösterici olmaktadır. Bu kapsamda çalışmada; görsel algıya dayalı olarak geliştirilen yöntem ile peyzaja ilişkin mekân tercihlerinin belirlenmesi hedeflenmiştir. Bu amaçla İstanbul Topkapı Şehir Parkı örneğinde, uzman ve kullanıcıların algılarına dayalı olarak görsel yönden çekicilik gösteren alanlar tanımlanmıştır. Yöntem çerçevesinde, Topkapı Şehir Parkı'nın farklı noktalarını içeren 43 adet fotoğraf; 8 adet parametre (doğallık, uyum, bakım, sadelik, heyecan vericilik, düzen, güven ve manzara güzelliği) temelinde Likert ölçeği kullanılarak uzman ve kullanıcılara dayalı olarak değerlendirilmiştir. Değerlendirmeler, tanımlayıcı istatistikler (% değer, aritmetik ortalama ve standart sapma) çerçevesinde yorumlanmış ve elde edilen bulgular sonucunda görsel yönden çekicilik gösteren alanlar tanımlanmıştır.

¹İstanbul Büyükşehir Belediyesi Avrupa Yakası Park ve Bahçeler Müdürlüğü, gulserenbakirci@gmail.com

² Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, tkiper@nku.edu.tr

Değerlendirmeler sonucunda, görüntülere ilişkin olarak mekânsal karakteristikler açısından; bitkisel düzenlemelerin ön planda olduğu, doğal ve yapay peyzaj elemanlarının uyumlu ve düzenli bir şekilde bulunarak, manzara üstünlüğü gösteren alanlar tercih edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Görsel peyzaj kalitesi, kentsel peyzaj, kent parkı, Topkapı Şehir Parkı İstanbul,

1. GİRİŞ:

Peyzaj, daha çok beş duyumumuzla görebildiğimiz/kavrayabildiğimiz fiziki mekânsal boyutu içermekte olup, sadece seyredilen bir manzara olmanın ötesinde, insanlar tarafından deneyimlenerek algılanan ve dönüştürülen bir yer olarak tanımlanmıştır (Ergin, 2010; Başer, 2010). Kentsel peyzaj ise, peyzajın; kentteki, arazi ve arazi morfolojisi, su varlığı, bitkisel elemanlar, yapılar ve donatılar gibi fiziki, sosyal ve kültürel bileşenlerinin oluşturduğu kompozisyonudur (Çubuk, 2001; Karaman, 1995). Bu noktada, peyzaj; salt bir imaj olmanın ötesinde, insan tarafından belirli bir çevrede algılanan ve deneyimlenen, yaşayan, değişen ve dinamik bir yapı göstermektedir (Başer, 2010). Bu noktada, tercih edilen- kullanılan mekânlar tasarlamak ve çevre-kullanıcı arasındaki karşılıklı etkileşimin zenginleştirilmesi için algılamaya yönelik yapılan çalışmalar oldukça önemlidir (Yılmaz, Mumcu ve Akyol, 2017). Mekânın algılanmasında özellikle çevrenin görsel boyutu (insanın çevresinden topladığı bilgilerin %80'ini görme yoluyla beyne ilettiği için) etkilidir (Peron vd., 1998). Görsel peyzaj kalitesinin belirlenmesine yönelik yapılan çalışmalar; peyzaj planlaması, tasarımı ve kaynak yönetimi çalışmaları sırasında öncelik durumunu belirleme, koruma, iyileştirme ve karar alma süreçlerinde yol göstericidir (Asur ve Alphan, 2018; Palmer ve Hoffman, 2001). Bu kapsamda çalışmada; görsel algıya dayalı olarak geliştirilen yöntem ile Topkapı Şehir Parkı örneğinde, kentsel peyzaja ilişkin mekân tercihlerinin belirlenmesi hedeflenmiştir.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

2.1. Materyal

Çalışmanın ana materyalini Topkapı Şehir Parkı ve çalışma kapsamında ele alınan fotoğraflar ve anketlerden elde edilen veriler oluşturmaktadır. Topkapı Şehir Parkı; İstanbul kenti Zeytinburnu ilçesi sınırları içinde, ana ulaşım ağı (E5 karayolu) ile Merkez Efendi Mezarlığı ve kültürel etkinliklerin sürdürüldüğü tarihi surların yakınında yer alan 212.562 m² büyüklüğe sahip bir kent parkıdır (Şekil 1).

Kent Akademisi

Şekil 1.Çalışma alanı konumu

Park içerisinde çalışma yapılan alanın büyüklüğü ise 152.000 m² dir.

Araştırma alanı olarak Topkapı Şehir Parkı'nın seçilmesinin nedenleri;

- Coğrafi konumu ve ulaşım kolaylığı,
- Kullanıcılara sunulan çeşitli aktif ve pasif aktivite olanaklarının çeşitliliği,
- Kullanım yoğunluğu,
- Büyüklüğü olarak sıralanmaktadır.

Çalışma konusu ve alana ilişkin yapılmış tez, araştırma, makale ve raporlar sonucu elde edilen veriler, İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nden elde edilen Autocad ortamında hâlihazır paftalar, alansal gözlemler sırasında çekilen fotoğraflar, uzman ve gözlemci anketleri de ikincil veri olarak kullanılmıştır. Bununla birlikte, SPSS ve Photoshop yazımlarından da yararlanılmıştır.

2.2. Yöntem

Çalışmada; görsel peyzaj analizi tekniği ile Topkapı Şehir Parkı örneğinde, kullanıcı ve uzman temelli kentsel peyzaja ilişkin mekân tercihlerinin belirlenmesi hedeflenmiştir.

Görsel peyzaj analizi; kullanıcı, gözlemci ve konu ile ilgili uzman kişilerin; mevcut doğal ve kültürel peyzajın görsel yönden çeşitli parametreler doğrultusunda mekânsal tercihlerini belirleyen bir yöntemdir. Araştırmada izlenen yöntem altı basamaktan oluşmaktadır

1. Aşama: Amaç ve kapsamın belirlenmesi: Çalışmada, Topkapı Şehir Parkı örneğinde; görsel peyzaj kalite analizi yöntemi ile kent parklarında kullanıcı tercihleri çerçevesinde görsel peyzaja ilişkin mekânsal karakteristikleri

saptamak hedeflenmiştir. Bu amaçla; çalışma kapsamında; Topkapı Şehir Parkı'nın manzara özelliklerinin saptanması, gözlemci ve uzman grubunun görsel peyzajları tanımlaması ve görsel peyzaj analizi ile kant parklarının tasarımına katkıda bulunabilecek stratejilerin saptanması sağlanmış olacaktır.

2. Aşama: Literatür tarama: Konu ile ilgili benzer çalışmalar, kitaplar, makaleler ve tezler incelenilerek, görsel algıya dayalı değerlendirme yöntemleri sorgulanmıştır.

3. Aşama: Görsel Peyzaj Kalitesinin Belirlenmesi İçin Fotoğrafların Çekilmesi ve Seçimi: Araştırma alanı sınırları içerisinde mevsimsel değişkenler göz önünde bulundurularak 2017 ve 2018 yıllarının farklı mevsimlerinde yaklaşık 150 adet özgün fotoğraf çekilmiştir. Bu fotoğraflardan, çalışmanın amacına uygun, görsel kaliteyi yansıtacak şekilde odak noktaları hedeflenerek 43 adet görüntü seçilerek, 25 adet alana ilişkin değerlendirmeler yapılmıştır. Fotoğraflardan 7 âdeti alanın genel halini yansıtmakta olup geri kalan 36 adedi ise mevsimsel değişim farkındalığı için 18 çift olarak çekilerek görsel analiz çalışmasında kullanılmıştır (Şekil 2).

4. Aşama: Görsel Peyzaj Kalite Değerlendirmesi İçin Parametrelerin Belirlenmesi: Bu aşamada görsel etki niteliğini tanımlayan ölçütler ve bu ölçütlerin değerlendirilmesinde kullanılacak özellikler belirlenmiştir. Parametrelerin belirlenmesinde; daha önce görsel kalite analizi yapılan çalışmalardan (Kiper ve Boz, 2015; Gültürk, 2013; Irmak ve Yılmaz, 2010; Surat, 2017; Caf, 2014; Benliay, Soydan, Kayku, 2015; Çelik, 2013; Özhanç ve Yılmaz, 2011) yararlanılmıştır (Çizelge 1).

5. Aşama: Anketlerin uygulanması: Çalışma kapsamında, uzman ve kullanıcı grubunun algısal yargılamalarını değerlendiren "Psikofiziksel Yaklaşım Modeli" ele alınmıştır. Kullanıcı grubunu Namık Kemal Üniversitesi Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi 3. ve 4. sınıf öğrencileri (Peyzaj Mimarlığı, mimarlık, resim), uzman grubunu ise, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Avrupa Yakası Park ve Bahçeler Müdürlüğü Planlama Şefliğinde görevli peyzaj mimarları oluşturmuştur. Kullanıcı grubunun toplam örneklem sayısı 75 kişi, uzman grubunun örneklem sayısı ise 13 kişi olarak ele alınmıştır. Uzman ve gözlemci grubuna; çalışma alanlarından farklı zamanlarda alınan 25 adet alana ilişkin 43 fotoğrafı Çizelge 1.'de verilen parametreler kapsamında değerlendirmeleri istenmiştir. Değerlendirmelerde, Likert ölçeği 1, 2, 3, 4, 5 (5 en yüksek, 4 yüksek, 3 orta, 2 düşük ve 1 en düşük) kullanılmıştır.

Kent Akademisi

Şekil 2. Araştırma alanında görsel peyzaj kalitesi kapsamında çekilen fotoğraflar

Kent Akademisi

Çizelge 1. Görsel peyzaj analizinde kullanılan parametreler ve açıklamaları

Parametreler	Açıklamalar
Doğallık	Parka ilişkin doğal ve yapısal unsurların birlikteliğinde doğal görünümün baskın olması
Bakım	Genel olarak parkın ve içerdiği bitkisel ve yapısal materyallerin bakımlı olması
Düzen	Parkın ve park unsurlarının belli bir sistem ve düzen içerisinde olması
Heyecan Vericilik	Parkın genelinin ya da bir bölümünün insanları etkileyip heyecanlandırması
Sadelik	Parkın insan üzerinde bıraktığı etkinin sade ve net olması
Uyum	Park içerisinde yer alan yapısal ve bitkisel materyallerin çevreleri ve birbirleri ile uyumlu olması
Güven	Parkın insan üzerinde güvenli bir ortam hissi yaratmış olması
Manzara Güzelliği	Genel görünüm olarak parkın güzel ya da kötü görüntüye sahip olması

6. Aşama: Anketlere ilişkin değerlendirmeler ve mekânsal karakteristiklerin belirlenmesi: Anketler Excel ve SPSS programları ile bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Yüzde dağılımları oluşturulmuş, bu dağılımlar hem uzman ve kullanıcıların birlikte ele alındığı toplam üzerinde, hem de ayrı ayrı olarak verilmiştir. Kullanıcı ve uzman gruplarının beğeni derecelerinin belirlenmesinde aritmetik ortalama değerlerine bakılmıştır. Her bir parametreye ilişkin standart sapma, güven aralıkları, minimum ve maksimum değerler bulunmuştur. Aritmetik ortalamalar her bir fotoğrafta kullanılan parametre için ayrı ayrı hesaplanarak, kullanıcı ve uzman temelli olarak beğeni dereceleri analiz edilmiştir. Mekânsal karakteristiklerin belirlenmesi için, her fotoğrafın parametrelerine ait puanlar ayrı ayrı toplanarak toplam görüntü sayısına bölünmüştür. Bunun sonucunda 4 puan üzeri olan görüntüler en iyi görüntü; 4-3 puan arasında olan görüntüler iyi görüntü, 3-2 puan arasında olanlar orta, 2-1 puan arasında olanlar kötü görüntü olarak kabul edilmiştir. Sonuç olarak görsel kalite değerine göre derecelendirilmiş alanlar belirlenmiştir.

3. BULGULAR

Bu bölümde uzman ve gözlemci grubunun görsel peyzaj analizine yönelik anket değerlendirmeleri çizelgeler üzerinde verilerek yorumlanmıştır. Tüm anket verilerinin genel ortalaması alınarak elde edilen bulgular Çizelge 2'de verilmiştir.

Kent Akademisi

Çizelge 2. Anketlerden elde edilen genel bulgular

Parametreler	Ortalama Puanlama	
Doğallık	En az	(2,68) - F23
	En çok	(4,09) - F16
Bakım	En az	(2,76) - F13
	En çok	(4,55) - F1
Düzen	En az	(2,90) - F22
	En çok	(4,35) - F16
Heyecan vericilik	En az	(2,52) - F23
	En çok	(3,82) - F16
Sadelik	En az	(2,85) - F3
	En çok	(4,02) - F16
Uyum	En az	(2,81) - F13
	En çok	(4,20) - F16
Güven	En az	(2,94) - F22
	En çok	(4,17) - F4
Manzara güzelliği	En az	(2,55) - F22
	En çok	(4,34) - F1

Çizelge 2'ye göre; en yüksek puanı bakım parametresinde 4.55 puan ile 1 numaralı görüntü almıştır. Bu sonuçta, su ögesi varlığı ve temizliği, bitkiler arası hiyerarşik düzendeki ölçü oranı, herdem yeşil bitkilerin mevsimler arası daha yumuşak geçişler sağlaması, bakımlı ve düzenli bir görüntü olması etken olmuştur. En düşük puanı alan görüntü ise heyecan vericilik parametresinde 2.52 puan ile 23 numaralı görüntü olmuştur. Parkın güney bölgesinin görünümünü yansıtan bu görüntüde çok fazla aktivite alanına yer verilmemiş olması, sert zemin yoğunluğu ve düzensiz yol bağlantıları düşük puan almasında etken olmuştur.

Görüntülere ilişkin olarak yapılan istatistiki değerlendirmeler Çizelge 3. de verilmiştir.

Çizelge 3. Görüntülere ilişkin istatistik bulgular

		Doğallık	Bakım	Düzen	Heyecan V.	Sadelik	Uyum	Güven	Manzara G.
Görüntü 1	Ortalama	3,59	4,55	4,19	3,57	3,50	3,89	3,66	4,34
	Ort. Std. Hata	0,108	0,062	0,094	0,108	0,105	0,098	0,112	0,093
	Medyan	4,00	5,00	4,00	3,00	3,00	4,00	4,00	5,00
	Std. Sapma	1,013	0,585	0,882	1,015	0,983	0,915	1,049	0,869
Görüntü 2	Ortalama	3,72	3,85	4,06	2,74	3,84	3,85	3,88	3,38
	Ort. Std. Hata	0,119	0,102	0,093	0,115	0,107	0,085	0,113	0,122
	Medyan	4,00	4,00	4,00	3,00	4,00	4,00	4,00	3,00
	Std. Sapma	1,114	0,953	0,876	1,077	1,004	0,796	1,059	1,148
Görüntü 3	Ortalama	2,94	4,33	4,10	3,30	2,85	3,41	3,85	3,64
	Ort. Std. Hata	0,132	0,090	0,102	0,131	0,122	0,133	0,094	0,135
	Medyan	3,00	5,00	4,00	3,00	3,00	3,00	4,00	4,00
	Std. Sapma	1,235	0,840	0,959	1,233	1,140	1,247	0,878	1,270
Görüntü 4	Ortalama	3,33	4,40	4,27	3,53	3,56	3,89	4,17	3,90
	Ort. Std. Hata	0,128	0,080	0,090	0,119	0,105	0,103	0,092	0,111
	Medyan	3,00	5,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00
	Std. Sapma	1,201	0,751	0,840	1,114	0,981	0,964	0,861	1,040

Görüntü 5	Ortalama	3,24	4,39	4,25	3,15	3,66	3,82	3,85	3,50
	Ort. Std. Hata	0,133	0,083	0,089	0,124	0,095	0,109	0,114	0,123
	Medyan	3,00	5,00	4,00	3,00	4,00	4,00	4,00	4,00
	Std. Sapma	1,250	0,780	0,834	1,160	0,896	1,023	1,067	1,155
Görüntü 6	Ortalama	3,66	4,26	3,86	3,48	3,09	3,52	3,84	3,58
	Ort. Std. Hata	0,125	0,088	0,111	0,129	0,119	0,117	0,105	0,120
	Medyan	4,00	4,00	4,00	4,00	3,00	4,00	4,00	4,00
	Std. Sapma	1,173	0,823	1,041	1,213	1,121	1,093	0,981	1,122
Görüntü 7	Ortalama	3,50	3,92	3,88	3,10	3,69	3,75	3,82	3,49
	Ort. Std. Hata	0,115	0,110	0,102	0,122	0,097	0,103	0,113	0,124
	Medyan	4,00	4,00	4,00	3,00	4,00	4,00	4,00	4,00
	Std. Sapma	1,083	1,031	0,957	1,145	0,914	0,962	1,056	1,165
Görüntü 8	Ortalama	2,98	3,13	3,35	2,55	3,17	2,91	3,16	2,76
	Ort. Std. Hata	0,134	0,123	0,123	0,119	0,127	0,126	0,137	0,125
	Medyan	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00
	Std. Sapma	1,083	1,031	0,957	1,145	0,914	0,962	1,056	1,165
Görüntü 9	Ortalama	3,06	3,35	3,19	2,61	3,34	2,84	3,15	2,59
	Ort. Std. Hata	0,128	0,110	0,106	0,119	0,122	0,127	0,113	0,130
	Medyan	3,00	3,00	3,00	2,00	3,00	3,00	3,00	3,00
	Std. Sapma	1,197	1,029	0,993	1,119	1,144	1,193	1,056	1,219
Görüntü 10	Ortalama	3,83	4,05	4,09	2,95	3,76	3,67	3,74	3,45
	Ort. Std. Hata	0,135	0,102	0,094	0,137	0,118	0,115	0,123	0,130
	Medyan	4,00	4,00	4,00	3,00	4,00	4,00	4,00	4,00
	Std. Sapma	1,271	0,958	0,879	1,286	1,104	1,080	1,150	1,222
Görüntü 11	Ortalama	3,52	4,43	4,34	3,63	3,64	4,05	4,05	3,98
	Ort. Std. Hata	0,112	0,074	0,076	0,109	0,096	0,103	0,097	0,101
	Medyan	4,00	5,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00
	Std. Sapma	1,050	0,691	0,709	1,021	0,899	0,970	0,909	0,947
Görüntü 12	Ortalama	3,89	3,84	3,97	3,35	3,78	3,83	3,85	3,63
	Ort. Std. Hata	0,107	0,102	0,096	0,113	0,108	0,110	0,110	0,112
	Medyan	4,00	4,00	4,00	3,00	4,00	4,00	4,00	4,00
	Std. Sapma	0,999	0,951	0,903	1,062	1,011	1,031	1,034	1,054
Görüntü 13	Ortalama	3,11	2,76	3,00	2,54	3,06	2,81	3,06	2,66
	Ort. Std. Hata	0,140	0,126	0,124	0,122	0,118	0,128	0,121	0,136
	Medyan	3,00	3,00	3,00	2,00	3,00	3,00	3,00	3,00
	Std. Sapma	1,317	1,184	1,165	1,139	1,108	1,202	1,133	1,277
Görüntü 14	Ortalama	3,55	3,82	3,80	3,03	3,73	3,60	3,69	3,25
	Ort. Std. Hata	0,110	0,107	0,106	0,107	0,102	0,116	0,111	0,118
	Medyan	3,00	4,00	4,00	3,00	4,00	4,00	4,00	3,00
	Std. Sapma	1,027	1,001	0,996	0,999	0,956	1,088	1,043	1,106
Görüntü 15	Ortalama	3,73	3,63	3,73	3,03	3,86	3,42	3,66	3,30
	Ort. Std. Hata	0,121	0,116	0,112	0,125	0,102	0,118	0,109	0,125
	Medyan	4,00	4,00	4,00	3,00	4,00	3,00	4,00	3,00
	Std. Sapma	1,132	1,086	1,047	1,169	0,961	1,111	1,027	1,176
Görüntü 16	Ortalama	4,02	4,39	4,35	3,82	4,02	4,20	3,99	4,06
	Ort. Std. Hata	0,103	0,084	0,082	0,102	0,096	0,092	0,102	0,104
	Medyan	4,00	5,00	5,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00
	Std. Sapma	0,971	0,783	0,774	0,953	0,897	0,860	0,953	0,975
Görüntü 17	Ortalama	3,59	4,17	4,11	3,56	3,49	3,72	3,84	3,80
	Ort. Std. Hata	0,115	0,081	0,095	0,111	0,107	0,113	0,095	0,126
	Medyan	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00
	Std. Sapma	1,079	0,761	0,890	1,038	1,006	1,061	0,896	1,186
Görüntü 18	Ortalama	3,00	4,20	3,92	3,49	2,95	3,35	3,88	3,53
	Ort. Std. Hata	0,145	0,106	0,118	0,122	0,126	0,138	0,119	0,145
	Medyan	3,00	4,00	4,00	4,00	3,00	4,00	4,00	4,00
	Std. Sapma	1,365	0,996	1,106	1,145	1,183	1,296	1,112	1,364

Görüntü 19	Ortalama	2,90	3,47	3,39	2,85	2,97	3,10	3,36	3,14
	Ort. Std. Hata	0,112	0,111	0,111	0,107	0,116	0,114	0,104	0,132
	Medyan	3,00	4,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00
	Std. Sapma	1,051	1,039	1,044	1,000	1,088	1,073	0,973	1,243
Görüntü 20	Ortalama	3,07	3,75	3,76	3,08	3,33	3,45	3,56	3,27
	Ort. Std. Hata	0,115	0,096	0,102	0,109	0,098	0,106	0,098	0,112
	Medyan	3,00	4,00	4,00	3,00	3,00	4,00	4,00	3,00
	Std. Sapma	1,081	0,900	0,959	1,020	0,919	0,993	0,920	1,047
Görüntü 21	Ortalama	3,11	3,51	3,50	2,91	3,40	3,25	3,40	3,26
	Ort. Std. Hata	0,111	0,103	0,098	0,103	0,105	0,100	0,104	0,121
	Medyan	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00
	Std. Sapma	1,044	0,971	0,922	0,967	0,989	0,938	0,977	1,140
Görüntü 22	Ortalama	2,72	2,91	2,90	2,68	2,91	2,83	2,94	2,55
	Ort. Std. Hata	0,118	0,114	0,120	0,108	0,116	0,122	0,111	0,121
	Medyan	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	2,00
	Std. Sapma	1,103	1,068	1,125	1,012	1,090	1,147	1,043	1,134
Görüntü 23	Ortalama	2,68	3,03	2,91	2,52	2,93	2,91	3,09	2,73
	Ort. Std. Hata	0,108	0,109	0,108	0,102	0,109	0,114	0,098	0,118
	Medyan	3,00	3,00	3,00	2,00	3,00	3,00	3,00	3,00
	Std. Sapma	1,012	1,022	1,013	0,959	1,026	1,068	0,918	1,111
Görüntü 24	Ortalama	2,90	3,07	3,06	2,73	3,11	2,90	3,11	2,76
	Ort. Std. Hata	0,114	0,117	0,112	0,118	0,105	0,120	0,110	0,128
	Medyan	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00
	Std. Sapma	1,073	1,102	1,054	1,111	0,988	1,125	1,033	1,203
Görüntü 25	Ortalama	3,06	4,05	4,09	3,27	3,72	3,72	3,74	3,55
	Ort. Std. Hata	0,126	0,093	0,092	0,108	0,091	0,105	0,096	0,123
	Medyan	3,00	4,00	4,00	3,00	4,00	4,00	4,00	4,00
	Std. Sapma	1,178	0,870	0,866	1,014	0,857	0,982	0,903	1,154
Görüntü 26	Ortalama	3,06	4,05	4,09	3,27	3,72	3,72	3,74	3,55
	Ort. Std. Hata	0,126	0,093	0,092	0,108	0,091	0,105	0,096	0,123
	Medyan	3,00	4,00	4,00	3,00	4,00	4,00	4,00	4,00
	Std. Sapma	1,178	0,870	0,866	1,014	0,857	0,982	0,903	1,154

Gözlemci (% 61 kadın (46 kişi), % 39 erkekler (29 kişi) ve uzman grubunu oluşturan katılımcılara ilişkin değerlendirmeler Çizelge 4. de verilmiştir.

Çizelge 4. Gözlemci ve uzman anketlerinden elde edilen bulgular

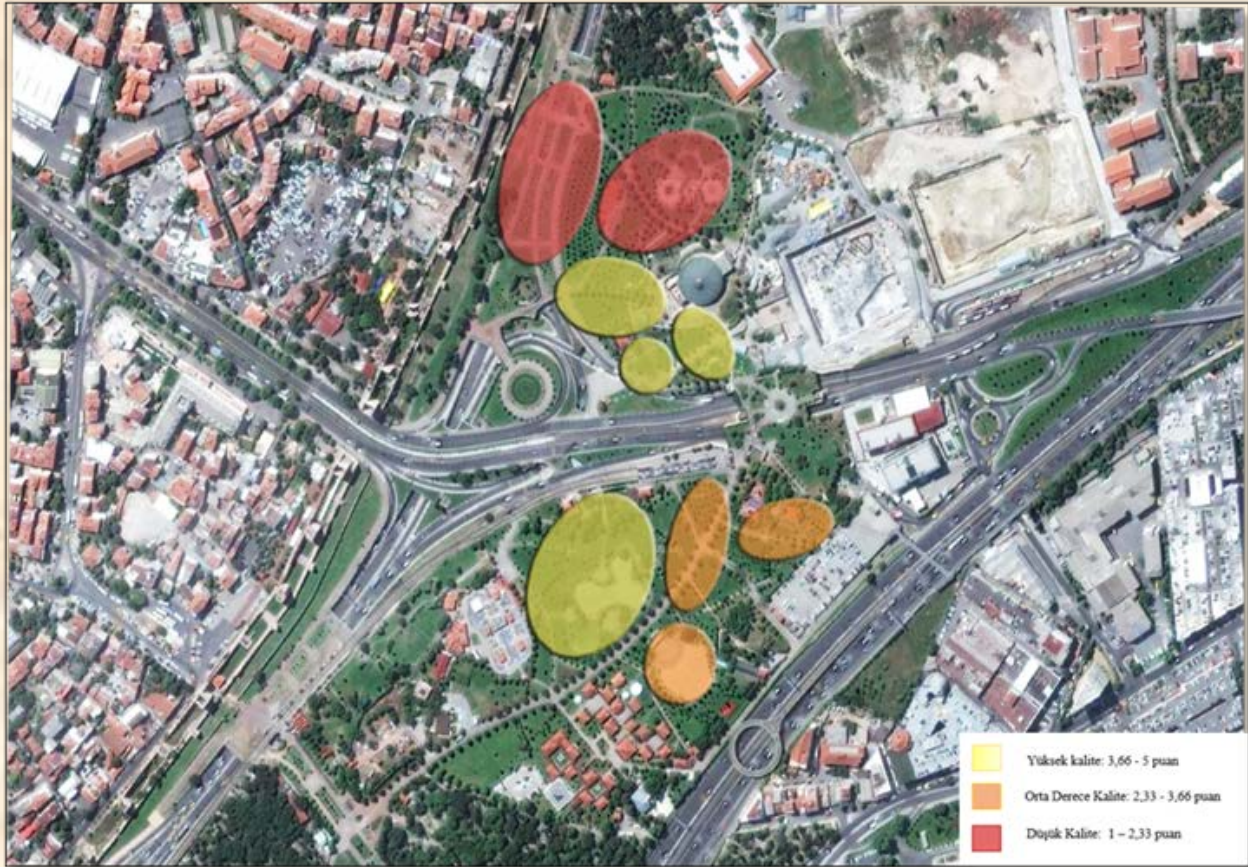
Parametreler	Gözlemci	Uzman
Doğallık	En düşük (2,65) - F23	En düşük (2,54) - F8-18
	En yüksek (4,03) - F16	En yüksek (4,0) - F16
Bakım	En düşük (2,81) - F13-22	En düşük (2,46) - F13
	En yüksek (4,55) - F1	En yüksek (4,77) - F5
Düzen	En düşük (2,87) - F22	En düşük (2,69) - F24
	En yüksek (4,29) - F16	En yüksek (4,69) - F5-15
Heyecan Vericilik	En düşük (2,52) - F22	En düşük (2,23) - F8-13
	En yüksek (3,81) - F16	En yüksek (3,85) - F11-16
Sadelik	En düşük (2,87) - F22	En düşük (2,62) - F3
	En yüksek (3,95) - F16	En yüksek (4,46) - F16
Uyum	En düşük (2,81) - F22	En düşük (2,46) - F13
	En yüksek (4,15) - F16	En yüksek (4,54) - F16
Güven	En düşük (2,90) - F22	En düşük (3,0) - F24
	En yüksek (4,13) - F4	En yüksek (4,62) - F16
Manzara Güzelliği	En düşük (2,57) - F22	En düşük (2,38) - F13-24
	En yüksek (4,32) - F1	En yüksek (4,46) - F1

Gözlemci anketlerinden elde edilen ortalamalar doğrultusunda en yüksek puanı alan görüntü yine bakım parametresinde 4.55 puan ile 1 numaralı görüntü olurken, en düşük puanı alan görüntü ise yine heyecan vericilik parametresinde 2.52 puan ile 22 numaralı görüntü olmuştur. Uzman anketlerinden elde edilen veriler incelendiğinde en yüksek puanı alan görüntüler düzen parametresinde 4.69 puan ile 5 ve 15 numaralı görüntüler olmuştur. Tek tür

ağaçların belli aralıklarla dikilmiş olması, alle görüntüsü ve çim alanların temiz ve bakımlı olması uzmanlar tarafından en yüksek puanı almalarını sağlamıştır. En düşük puanı alan görüntüler ise 2.23 puan ile 8 ve 13 numaralı görüntüler olmuştur. 8 numaralı görüntüde farklı malzemelerden oluşan sert zeminin birbirleri ve çevreleri ile uyumsuz olması, fazla miktarda sert zemine yer verilmiş olması; 13 numaralı görüntüde ise koşu yolu olarak tasarlanmış olan yolun bakımsız bir görüntüye sahip olması uzmanlar tarafından düşük puan almasına sebep olmuştur.

Görsel kalite zonları oluşturabilmek için, uzman ve gözlemci anketleri sonuçlarında çıkan puanlar yüksek, orta ve düşük olmak üzere 3 ayrı kademedede değerlendirilmiştir. Bu kapsamda, en yüksek puan olan 5 puanı 3'e bölünmüş; 1-2,33 puan aralığı düşük, 2,33-3,66 puan aralığı orta, 3,66-5 puan aralığı yüksek olarak değerlendirilmiştir. Buna göre görsel kalite açısından; 1, 2, 4, 5, 10, 11, 15 ve 16 no'lu görüntüler yüksek, 3, 6, 7, 9, 12, 17, 18, 19, 20, 21, 25 nolu görüntüler orta, 8, 13, 14, 22, 23 ve 24 nolu görüntüler ise düşük olarak belirlenmiştir.

Şekil 3. Görsel kalite zonları

4.TARTIŞMA VE SONUÇLAR

Bu bölümde; İstanbul Topkapı Şehir Parkı üzerinde yapılan çalışmanın sonuçları tartışılmıştır. Buna göre;

Doğallık parametresinde en yüksek puanı 16 numaralı görüntü almıştır. Bu görüntüde alle ağaçlarının oluşturduğu düzen ve açık yeşil alanın hâkimiyeti etkin olarak gözlemlenmektedir. En düşük puan ise gözlemciler tarafından 8, 18 numaralı görüntülere ve uzmanlar ise 23 numaralı görüntüye vermiştir. Bunun sebebi sert zemin miktarının fazla olması, bitkilerle ve yapısal elemanlarla oluşturulan kompozisyonların ve bir düzen içerisinde birbirinin devamı niteliğinde olan yol akslarının doğallıktan uzak olması olarak değerlendirilebilir.

Bakım parametresi incelendiğinde en yüksek puan gözlemciler tarafından 1 numaralı görüntüye ve uzmanlar tarafından ise 5 numaralı görüntüye verilmiştir. Bu görüntülerde bulunan su ögesinin temizliği ve diğer bitkisel materyallerin, form ve sağlık durumlarının iyi olması etkindir. Bu parametrede en düşük puanı alan görüntüler ise 13

ve 22 numaralı görüntülerdir. 13 numaralı görüntüde mevcutta bulunan koşu yolunun ve yol bordürlerinin yabani otlarla kapanmış ve kullanılmayacak durumda olması bakımsız olarak değerlendirilmiştir. 22 Numaralı görüntüde yer alan mevcut müze yenilenme inşaatının oluşturmuş olduğu kazı görüntüsü de bakımsız değerlendirilme sebeplerinden olmuştur.

Düzen parametresinde en çok puanı uzmanlar tarafından 5 ve 15 numaralı görüntüler, gözlemciler tarafından ise 16 numaralı görüntü almıştır. Görüntülerdeki tek tür ağaç kullanılması ve eşit dikim aralıkları insanlar tarafından o alanın düzenli olarak değerlendirilmesine sebep olmuştur. En düşük puanı alan görüntüler ise 22 ve 24 numaralı görüntüler olmuştur. Gözlemciler tarafından en düşük puanı alan 22 numaralı görüntü ve uzmanlar tarafından en düşük puanı alan 24 numaralı görüntülerin her ikisi de havadan çekilmiş fotoğraflar olup üst ölçekten bakıldığında ana ve tali yaya yollarının birbirleri ile herhangi bir sistem olmadan bağlanmış olmasından dolayı düzensiz olarak değerlendirilmiştir.

Heyecan vericilik parametresinde uzmanlar tarafından 8 ve 13, gözlemciler tarafından ise 22 numaralı görüntü en düşük puanı almıştır. En çok puanı alan 11 ve 16 numaralı görüntülerde ise sıralı dikim tekniği ile eşit aralıklarla dikilmiş olan ağaçların çanaklarında bulunan renkli mevsimlik çiçekler monotonluğu kırmış, görüntüyü daha renkli ve heyecan verici hale getirmiştir.

Sadelik parametresi incelendiğinde 16 numaralı görüntü en yüksek puanı almıştır. Ağaç, çim ve mevsimlik çiçek varlığı, bitkisel materyal dışında herhangi bir unsurun bulunmaması ve bitkilerin de herhangi bir form kazandırılmadan doğal halleri ile kullanılmış olması etken olmuştur. Uzmanlar tarafından en düşük puanı alan 3 ve gözlemciler tarafından en düşük puanı alan 22 numaralı görüntüler incelendiğinde çok sayıda yapısal - bitkisel elemanın ve birçok renk ve formun herhangi bir sisteme bağlı olmadan birlikte kullanılmış olması karmaşık bir görüntüye sebebiyet vermiştir.

Uyum parametresinde en yüksek puanı 16 numaralı görüntü almıştır. En düşük puanı alan 13 ve 22 numaralı görüntülere bakıldığında, dış mekân egzersiz aletlerinin ve bu aletlerin üzerine yerleştirildiği kauçuk zemin renginin çevresi ile uyumsuzluğu görüntünün genel olarak uyumsuz olarak değerlendirilmesine sebep olmuştur.

Güven parametresi incelendiğinde en yüksek puanı alan 4 ve 16 numaralı görüntüler güvenli olarak seçilmiştir. Alanın düzenli ve bakımlı olması aynı zamanda insanlar üzerinde güven duygunu oluşturmaktadır. Bundan dolayı 22 ve 24 numaralı görüntülerdeki karmaşa o görüntülerin en az puanı almasına sebep olmuştur.

Manzara güzelliği parametresinde ise en yüksek puanı alan 1 numaralı görüntü olmuştur. Su ve taş öğelerinin birlikte belli bir dengede kullanımı, bitkisel materyalin yaz-kış mevsimlerine göre alanda hep yeşil varlığını devam ettirebilecek şekilde seçilmiş olması etken olmuştur. 13, 22 ve 24 numaralı görsellerde ise uyumsuz, bakımsız ve yapay görüntüler mevcut olduğundan dolayı manzara güzelliği açısından en az puanı almışlardır.

Çalışmadaki parametreler detaylı olarak incelendiğinde her iki grup açısından da 22 numaralı görüntünün en düşük puanı aldığı görülmektedir. Görüntüde parkın içerisinde yer alan müzenin revizyon inşaatı çalışması etkili olmuş olsa da genel anlamda düzensiz, uyumsuz ve karmaşık bir görüntü mevcuttur. 16 numaralı görüntünün de en yüksek puana sahip olduğu gözlemlenmektedir. Bunun sebebi olarak ise alle ağaçlarının düzeni, döşemenin temiz ve bakımlı oluşu, açık yeşil alan miktarının fazla ve temiz olması olarak değerlendirilebilir.

Genel değerlendirmede ise Topkapı Şehir Parkı'nda yer alan fotoğraflara ilişkin 1, 2, 4, 5, 10, 11, 15 ve 16 no'lu görüntüler görsel açıdan yüksek, 3, 6, 7, 9, 12, 17, 18, 19, 20, 21, 25 nolu görüntüler görsel açıdan orta, 8, 13, 14, 22, 23 ve 24 nolu görüntüler ise görsel kalite açısından düşük olarak belirlenmiştir. Görüntülerde; bitkisel düzenlemelerin ön planda olduğu, doğal ve yapay peyzaj elemanlarının uyumlu ve düzenli bir şekilde bulunarak, manzara üstünlüğü gösteren alanlar görsel peyzaj kalitesi açısından yüksek bulunmuştur. Benzer sonuçlar; Surat 2017'nin çalışmalarında da çıkmıştır. Buna karşın, genel yerleşim dokusunun düzensiz olduğu, yapı-yeşil alan yoğunluğunun uyumluluk göstermeyip, bütünlük oluşturmadığı alanlar ise görsel peyzaj kalitesi açısından düşük nitelikte bulunmuştur. Özellikle parkın güney ve güneydoğu kısmı genel olarak atıl ve bakımsız olduğundan dolayı düşük görsel kaliteye sahip olmuştur. Su öğesi, mevsimlik çiçek, çalı, geniş çim alanlar ve bakımlı-formlu ağaçlandırmaların olduğu kuzey kısım ise mevsimsel geçişlerde ilgi çekici olarak kalabilmiş ve hem gözlemci hem uzman grubu tarafından en yüksek puanı almıştır.

Özhancı ve Yılmaz (2011)'a göre su kaynağı tipi ile manzara güzelliği arasında çok önemli düzeyde bir ilişki vardır. Su oranının görüntüdeki miktarı % olarak arttıkça manzara güzelliğinin de o derecede arttığı belirlenmiştir. Bu

çalışmada da; içeriğinde su ögesi bulunan 1 numaralı görüntü, bakım ve manzara güzelliği bakımından en yüksek puanı alarak, su ögesinin manzara güzelliğine önemli derecede katkısını ispatlamıştır. Bernasconi vd. (2009)'a göre ise; ağaçlar ve çim alanlar kentsel manzara kalitesinin önemli ölçüde yükseltmektedir (Polat 2012). Topkapı Şehir Parkı'nda yapılan çalışmada da çim unsuru ve alle ağaçlandırmaları olan 4, 5, 15 ve 16 numara görüntülerin diğerlerine kıyasla daha yüksek puan aldığı görülmüştür. Wong ve Domroes (2005) de; bir kent parkında yapaylık artıkça beğenin azaldığını belirtmiştir (Polat 2012). Benzer sonuçlar Çakıcı ve Çelem, 2009; Aytaç ve Uzun, 2015; Surat 2017'de de çıkmıştır. Alandaki 8 numaralı görüntü de sert zemin yoğunluğu ve çevresindeki tarihi dokuya nazaran yapay bir görüntü oluşturması düşük puan almasına sebep olmuştur.

Çıkan sonuçlar kapsamında; Topkapı Şehir Parkı'nın görsel yönden daha da çekici hale getirilmesi gerekmektedir. Bunun için; parkın yapısal ve bitkisel tasarımın bulunduğu çevre ile birlikte bütüncül bir yaklaşım ile ele alınması, bakım ve güven açısından olumsuz yönde etkileyen unsurlardan arındırılması ve var olan yeşil dokunun korunarak geliştirilmesi ile çevre algısının kuvvetlendirilmesi gerekmektedir. Kullanılan ya da kullanılacak olan tüm materyallerin birbirleri ve çevreleri ile renk, doku, biçim ve ölçü açısından uyumlu olması görsel peyzaj kalitesi açısından önem teşkil etmektedir. Parkın kuzey bölgesinin güney bölgesine göre daha aktif kullanılmasının temel sebebi bakımlı olması ve su ögesinin bulunmasıdır. Parklarda yer verilecek küçük ya da büyük ölçekteki su öğeleri ile birlikte belirli bir düzen içeren bitkisel tasarımlara yer verilmesi de görsel kalitenin artırılmasına katkı sağlayacağı gibi mekân tercihlerini de olumlu yönde etkileyecektir.

Sonuç olarak; bir alanın görsel peyzajı ne kadar doğal, uyumlu, düzenli, bakımlı ve heyecan verici ise o alanın manzara güzelliğine bağlı olarak tercih edilebilirliği de çok yüksek olacaktır. Bu açıdan görsel peyzaj kalitesine yönelik yapılacak çalışmalar kentsel peyzajların planlama ve tasarımı açısından önemli ve gereklidir.

Not: Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesinde yapılan yüksek lisans tez çalışmasından yararlanılarak hazırlanmıştır.

KAYNAKÇA:

1. Asur, F., Alphan, H. (2018). Görsel Peyzaj Kalite Değerlendirmesi ve Alan Kullanım Planlamasına Olan Etkileri. *YYÜ Tarım Bilimleri Dergisi*, 28(1), 117-125.
2. Aytaç, İ., Uzun S. (2015). Düzce Kent Merkezindeki Yaya Alanlarının Görsel Peyzaj Kalitesinin Belirlenmesi. *Journal of The Faculty of Forestry Istanbul University*, 65(1), 11.
3. Başer, B. (2010). Kentler Yüzyılımın Kentsel Alt Evreni Olarak Peyzaj. *Dosya-18 Kent ve Peyzaj*, 25, 25-31.
4. Benliay, A., Soydan, O., Kayku, M. (2015). Aspendos- Silyon- Perge Bisiklet Güzergâhı Örneğinde Peyzaj Görsel Kalitesi ve Peyzaj Özelliklerinin Değerlendirilmesi. *Artium*, 3(1), 48-64.
5. Bernasconi, C., Strager, M.P., Maskey, V., Hasanmyer, M. (2009). Assessing Public Preferences For Design and Environmental Attributes Of An Urban Automated Transportation System. *Landscape And Urban Planning*, 90: 155-167.
6. Caf, A. (2014). Bingöl-Erzurum Karayolu Güzergâhının Görsel Kalite Analizi, Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 100s, Erzurum.
7. Çakıcı, I., Çelem, H. (2009). Kent Parklarında Görsel Peyzaj Algısının Değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Bilimleri Dergisi*, 15(1):88-95.
8. Çelik, M. (2013). Kent Parklarının Görsel Peyzaj Algısının Denizli İli Örneğinde İrdelenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Isparta*.
9. Çubuk, M. (2001). Kentsel Peyzaj, MSÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehircilik Anabilim Dalı Kentsel Tasarım Yüksek Lisans Programı Ders Notları, İstanbul.
10. Ergin, Ş. (2010). Felsefeden Bilime ya da Düşünceden Eyleme Peyzaj ve Kent. *Dosya 18 Kent ve Peyzaj*, 25: 5-12.
11. Gültürk, P. (2013). Tekirdağ Kent Merkezi Kıyı Şeridinin Görsel Peyzaj Kalitesi Yönünden Değerlendirilmesi. *Yüksek Lisans Tezi, Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Tekirdağ*.
12. Irmak, M. A., Yılmaz, H. (2010). Farklı Peyzaj Karakter Alanlarına Göre Doğal ve Kültürel Kaynak Değerlerinin Görsel Analizi: Erzurum Örneği. *GOÜ, Ziraat Fakültesi Dergisi*, 27(2), 45-55.
13. Karaman, A. (1995). Kentsel Tasarımda Biçimlenme İlkeleri. *Yapı Dergisi*, Sayı:79, İstanbul.
14. Kiper, T., Boz, A.Ö. (2015). Ganos Dağı Kıyı Şeridi Örneğinde Kırsal Peyzajların Görsel Peyzaj Kalitesinin Belirlenmesi, 1. Ulusal Ankara Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Kongresi (15.10.2015-17.10.2015), Ankara

15. Özhançacı, E., Yılmaz, H. (2011). Rekreatyon Alanlarının Görsel Peyzaj Kalitesi Yönünden Değerlendirilmesi; Erzurum Örneği. İğdır Üni. Fen Bilimleri Enst. Der. , 1(2), 67-76.
16. Palmer, J.R, Hoffman, E. (2001). Rating Reliability and Representation Validity in Scenic Landscape Assessments. Landscape and Urban Planning. 54, 149-161.
17. Peron, E., Purcell, A.T., Staats, H.J., Falcher, S. & Lamb, R.J. (1998). Models of Preference For Outdoor Scenes: Some Experimental Evidence. Environment & Behavior, 33(3),261-305.
18. Polat, A.T. (2012). Kent Parklarında Görsel Kalite ve Doğallık Derecesi Arasındaki İlişkilerin Belirlenmesi. İğdır Üni. Fen Bilimleri Enst. Der., 2(3), 85-92.
19. Surat, H. (2017). Kent Parklarının Görsel Peyzaj Algısının Peyzaj Mimarlığı Öğrencileri Tarafından Değerlendirilmesi. Bartın Orman Fakültesi Dergisi, 2017, 19 (1), 70-80.
20. Yılmaz, S., Mumcu, S., Akyol, T. (2017). Algısal Yanılsamaların Peyzaj Tasarımında Değerlendirilmesi. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 10(51), 1392-1399.

